

حرکت

شماره ۱۷ - ص ص : ۱۲۲ - ۱۰۷

تاریخ دریافت : ۸۱/۰۸/۱۵

تاریخ تصویب : ۸۲/۰۴/۱۰

## بررسی هدف دانش آموزان از فعالیت در کلاس های تربیت بدنی و ورزش

دکتر رحیم رضای نژاد<sup>۱</sup> - دکتر مهرعلی همتی نژاد - نوشین بنار

استادیار دانشگاه گیلان - استادیار دانشگاه گیلان - کارشناس ارشد تربیت بدنی

### چکیده

هدف این تحقیق، بررسی اهداف دانش آموزان از فعالیت در کلاس های تربیت بدنی مدارس راهنمایی و متوسطه شهر رشت است. بدین منظور ۴۵۵ نفر (۲۶۴ پسر و ۱۹۱ دختر) با دامنه سنی ۱۱-۱۹ سال به صورت تصادفی از بین ۷۲۶۷۳ دانش آموز انتخاب شدند. برای اندازه گیری هدف دانش آموزان، از پرسشنامه اصلی استاندارد (PEPAS) استفاده شد. این پرسشنامه قبلاً توسط سه محقق در خارج از کشور مورد استفاده قرار گرفته بود. پس از ترجمه پرسشنامه، ۱۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه گیلان آن را ارزیابی تخصصی کردند و سپس در یک مطالعه راهنما با شرکت ۵۰ دانش آموز و با روش آزمون - آزمون مجدد، اعتبار پرسشنامه  $R=0.95$  برآورد شد. اطلاعات تحقیق با آزمون خی دو و در سطح  $P \leq 0.05$  تجزیه و تحلیل شده است. یافته های تحقیق نشان داد که دانش آموزان به ترتیب اولویت با هدف رشد فردی، هدف تعامل اجتماعی و هدف سازگاری محیطی در کلاس های تربیت بدنی فعالیت می کنند. از بین سه هدف اصلی نیز به ترتیب هدف تعادل روانی و هدف کارایی فیزیولوژیک (از اهداف رشد فردی)، هدف مشارکت فرهنگی و ارتباط گروهی (از هدف تعامل اجتماعی) و هدف جهت یابی فضایی و دستکاری (از اهداف سازگاری محیطی) در اولویت قرار داشتند. به طور کلی نتایج تحقیق نشان داد که دانش آموزان با اهداف متفاوتی در کلاس های تربیت بدنی فعالیت می کنند.

## واژه‌های کلیدی

هدف رشد فردی، هدف تعامل اجتماعی، هدف سازگاری محیطی و تربیت بدنی.

### مقدمه

رسالت اصلی تربیت بدنی و ورزش، نیل به اهداف پنجگانه تربیت بدنی و ورزش و در نهایت تکامل ابعاد جسمانی، مهارتی، عاطفی - اجتماعی و شناختی دانش‌آموزان در مدارس است (۷۰۶). با اینکه درباره اهمیت و اولویت این اهداف، مباحث نظری زیادی وجود دارد، ولی شرکت‌کنندگان مختلف مانند دانش‌آموزان، دانشجویان، ورزشکاران، زنان، مردان، کارگران، نظامیان و غیره ممکن است با همان ترتیب و اولویت نظری، اهداف مشابه‌ای از شرکت و فعالیت در برنامه‌های ورزشی نداشته باشند. به نظر می‌رسد که اهمیت و اولویت اهداف دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس‌های تربیت بدنی نیز متفاوت باشد. اگر چه آنها عمدتاً با هدف رشد شناختی در کلاس‌های نظری شرکت می‌کنند یا هدف رشد شناختی در این کلاس‌ها مهم است؛ اما برای فعالیت‌های تربیت بدنی در کلاس، چند هدف تدوین شده که ممکن است اهمیت و اولویت آن اهداف از نظر دانش‌آموزان متفاوت باشد (۳).

معلمان و مربیان با شناخت اهداف دانش‌آموزان، بهتر می‌توانند نیازهای جسمانی، عاطفی - اجتماعی و شناختی آنان را در محتوای فعالیت‌های حرکتی - ورزشی ترکیب و برآورده کنند. لیدر-آر<sup>۱</sup> بیان می‌کند که معلم و مدرسه در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های حرکتی باید توجه بیشتری به اهداف دانش‌آموزان داشته باشند. لامبدین و استین هارت<sup>۲</sup> نیز با بررسی برنامه درسی تربیت بدنی نتیجه گرفتند که میزان یادگیری دانش‌آموزان به هدف برنامه وابسته است. بنابراین توجه به اهداف دانش‌آموزان از جنبه‌های مهم یک برنامه سازنده است (۲۰). در همپرزمینه، پلاسک و همکاران<sup>۳</sup> با بررسی هدف ۴۷۶ دانش‌آموز از شرکت در برنامه‌های تربیت بدنی به این نتیجه رسیدند که معلمان باید کمتر بر ورزش و بازی‌های انفرادی و رقابتی

تأکید کنند (۱۱). اسمیت و همکاران<sup>۱</sup> نیز با بررسی وضعیت آموزشی کلاس‌های تربیت‌بدنی ۵ مدرسه راهنمایی انگلستان، نشان دادند که معلمان به مفاهیم آموزشی و برنامه‌ریزی توجه کمتری دارند و بیشتر به مدیریت کلاس، تقسیم ابزار و غیره می‌پردازند (۱۸). هیلسون<sup>۲</sup> بیان می‌کند که معلمان در برنامه‌داری خود، اهداف اجتماعی و فرهنگی را در نظر نمی‌گیرند، در صورتی که هدف تعامل اجتماعی از اولویت بالاتری برخوردار است (۱۷). از این رو می‌توان نتیجه گرفت معلمان باید از نگرش، هدف و علاقه دانش‌آموزان در مورد تربیت‌بدنی شناخت بهتری داشته باشند.

آنارینوِتک<sup>۳</sup> با تأکید بر رویکرد تدوین اهداف رفتاری در سه حیطه شناختی، عاطفی - اجتماعی و روانی - حرکتی، حفظ روابط و اولویت بین اهداف را بسیار مهم تلقی می‌کند. داوئر و پانگرازی<sup>۴</sup> نیز بیان می‌کنند که هدف معلم در هر سه حیطه باید بین هدف دانش‌آموز، مدرسه و محتوای درس تعامل برقرار سازد. بارنت<sup>۵</sup> در تحقیق خود نشان داد دانش‌آموزان به حرکات موزون، یادگیری مهارت‌های ورزشی و بازی علاقه بیشتری دارند، ولی برنامه‌آمدگی جسمانی و دو و میدانی را ناخوشایند می‌دانند (۱۴). گیل و همکاران<sup>۶</sup> در تحقیق روی دانش‌آموزان دوره راهنمایی به این نتیجه رسیدند که ساختار برنامه باید مطابق با اهداف انتخابی دانش‌آموزان باشد. در این تحقیق سلامتی، آمادگی جسمانی و رقابت از نظر دانش‌آموزان به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین اولویت را داشت. دیویس<sup>۷</sup> اولویت هدف دانش‌آموزان دوره دبیرستان را از شرکت در برنامه‌های تربیت‌بدنی به ترتیب آمادگی جسمانی و حرکتی، یادگیری مهارت‌های ورزشی، رشد اجتماعی و شناختی اعلام کرده است؛ در صورتی که نیدرمان<sup>۸</sup> آمادگی جسمانی و حرکتی را هدف اصلی تربیت‌بدنی مدارس تلقی می‌کند. با وجود این، براساس تحقیق والینگ و دودا<sup>۹</sup>،

1- Smith &amp; et al, 1995

2- Hellison, 1991

3- Annarinoetac, 1980

4- Dauer &amp; Pangrazi, 1990

5- Burnete, 1990

6- Gill &amp; et al

7- Davis, 1989

8- Niedermunn, 1985

9- Walling &amp; Doda, 1985

هدف مهم تربیت بدنی در مدارس، رشد عاطفی - اجتماعی و سلامتی است (۲۲).

بررسی دیدگاه‌های مختلف معلمان، محققان و دانش‌آموزان در مورد اهداف برنامه‌های تربیت بدنی مدارس، به تحقیق بیشتری نیاز دارد. در این مورد بلیتزر<sup>۱</sup> اهداف دانش‌آموزان را به ترتیب اولویت هدف لذت، تعامل محیطی، تعامل اجتماعی و رشد مهارت می‌داند (۱۲)؛ در صورتی که تحقیق اسپیکمن<sup>۲</sup> نشان داد از دیدگاه دانش‌آموزان ژاپنی، انگلیسی و آمریکایی، هدف رشد فردی و تعامل اجتماعی بالاترین اولویت را دارد (۱۷). وایلد و همکاران<sup>۳</sup>، اهمیت ۲۷ هدف تربیت بدنی را از دیدگاه ۲۳ متخصص تربیت بدنی بررسی کردند. از نظر آنها هدف شناختی بالاترین اولویت را داشت، هدف آمادگی جسمانی و حرکتی و سپس هدف عاطفی - اجتماعی در رتبه‌های بعدی قرار داشتند. با وجود این، اهمیت و اولویت این اهداف در تحقیق بیتنوا و همکاران<sup>۴</sup> و یازدی و همکاران<sup>۵</sup> بسیار مشابه است. این محققان هدف روانی - حرکتی (مهارتی) را در بالاترین اولویت قرار داده‌اند (۱۳). بنابراین بهتر است که اهداف دانش‌آموزان از شرکت و فعالیت در کلاس‌های تربیت بدنی کشور نیز مورد بررسی قرار گیرد، زیرا آشنایی با اهمیت و اولویت این اهداف از دیدگاه‌های مختلف و سپس تبدیل آنها به اهداف رفتاری، آموزش و یادگیری را اثربخش می‌سازد.

## روش تحقیق

این تحقیق از نوع توصیفی و پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی و دبیرستان مدارس دولتی شهر رشت تشکیل داده است.

## انتخاب نمونه

تعداد کل دانش‌آموزان شهر رشت ۷۲۶۷۳ نفر بودند که براساس جدول انتخاب نمونه

1- Blitzer, 1994

2- Spikman, 1987

3- Wild and et al, 1988

4- Bitnua & et al, 1993

5- Yazdy, & et al, 1993

اودینسکی<sup>۱</sup> برای یک جامعه آماری ۷۵ هزار نفری، ۳۸۲ نفر نمونه تصادفی کافی است. پس از تقسیم شهر رشت به چهار منطقه جغرافیایی، ۷ مدرسه دخترانه و ۷ مدرسه پسرانه به صورت تصادفی از هر دوره تحصیلی و از هر مدرسه یک کلاس انتخاب شد. کلاس اول راهنمایی به دلیل عدم توانایی شناختی در تفسیر سؤالات و کلاس پیش‌دانشگاهی نیز به علت اشتغال ذهنی برای شرکت در کنکور و توجه جدی به دروس نظری، از نمونه‌گیری حذف شدند. در نهایت ۴۵۵ دانش‌آموز جزء نمونه تحقیق قرار گرفتند.

### ابزار تحقیق

استین هارت، جویت و مولان<sup>۲</sup> با ساخت یک پرسشنامه استاندارد، ۲۲ هدف دانش‌آموزان را از فعالیت در کلاس‌های تربیت بدنی در سه هدف اصلی شامل رشد فردی، سازگاری محیطی و تعامل اجتماعی طبقه‌بندی کردند. این سؤالات توسط عده‌ای از متخصصان و معلمان ارزیابی، انتخاب و در یک مطالعه مقدماتی روی ۶۵۱ دانش‌آموز، استفاده از آن برای اندازه‌گیری هدف دانش‌آموزان مناسب تشخیص داده شد (۲۰). در تحقیق حاضر، این پرسشنامه ترجمه شد و از نظر تخصصی ۱۰ نفر از اعضای هیأت علمی گروه‌های مدیریت، علوم تربیتی و مدیریت دانشگاه گیلان استفاده شد. سپس در یک مطالعه راهنما روی ۵۰ دانش‌آموز شرکت‌کننده در کلاس فوق برنامه دانشگاه گیلان با روش آزمون - آزمون مجدد (پس از ۱/۵ ماه)، پایایی پرسشنامه  $R = 0/95$  تعیین گردید. زمان پاسخگویی به این پرسشنامه ۳۰ دقیقه و از مقیاس ۵ ارزشی لیکرتی از "کاملاً موافقم" تا "کاملاً مخالفم" تشکیل شده است. برای درک بهتر سؤالات، عبارت "هدف من" به ابتدای سؤالات اصلی پرسشنامه افزوده شد.

### روش اجرا

پس از دریافت مجوز از دفتر تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان، در هر مدرسه راهنمایی بین کلاس‌های دوم و سوم و در هر دبیرستان نیز بین کلاس‌های اول الی سوم با روش قرعه‌کشی به ترتیب دو و سه کلاس انتخاب شد. در مرحله بعد، براساس ساعت ورزش هر کلاس، مجدداً به آن مدرسه مراجعه و از روی فهرست اسامی دفتر نمره، شماره‌های زوج

1- Udinsky, B Flavin & et al, 1981

2- Steinhardt, Jewet & Mullan, 1985

برای پاسخگویی به پرسشنامه انتخاب شدند. پرسشنامه پس از توضیح کوتاهی و به مدت ۳۰ دقیقه، در اختیار آزمودنی‌ها قرار گرفت.

### تجزیه و تحلیل اطلاعات

یافته‌های تحقیق با استفاده از برنامه رایانه‌ای SPSS تجزیه و تحلیل شد. از آزمون خی دو برای مقایسه گروه‌ها و از آزمون همبستگی اسپیرمن برای ارتباط بین متغیرهای تحقیق در سطح  $P \leq 0/05$  استفاده شد.

### نتایج و یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد ۸۴/۳۷ درصد کل دانش‌آموزان با هدف رشد فردی و ۴۶/۲۰ درصد با هدف سازگاری و انطباق محیطی و ۷۳/۸۰ درصد با هدف تعامل اجتماعی در فعالیت‌های کلاس تربیت‌بدنی شرکت می‌کنند (نمودار ۱). بدین ترتیب بین اولویت دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس تربیت‌بدنی در مدارس به شرح ذیل تفاوت معنی‌داری وجود داشت:

- ۱- هدف رشد فردی، ۲- هدف تعامل اجتماعی، ۳- هدف سازگاری و انطباق محیطی.
- در اولویت‌بندی این سه هدف از نظر دانش‌آموزان دختر و پسر، تفاوت معنی‌داری وجود نداشت، به عبارت دیگر، هدف رشد فردی، هدف تعامل اجتماعی و سازگاری و انطباق محیطی در بین دختران و پسران تقریباً به یک اندازه مهم است و هر دو جنس آنها را از اهداف اصلی فعالیت‌های ورزشی در مدارس می‌دانند (جدول ۱). علاوه بر این، مقایسه اهداف جزئی کارایی فیزیولوژیک، تعادل روانی در هدف اصلی رشد فردی و اهداف جزئی جهت‌یابی فضایی و دستکاری اشیاء در هدف اصلی سازگاری و انطباق محیطی تفاوت معنی‌داری را در بین دختران و پسران نشان نداد. در صورتی‌که پسران اولویت بیشتری برای هدف جزئی ارتباط و تعامل گروهی قائل شده‌اند (جدول ۲). به عبارت دیگر، اولویت اهداف جزئی در بین دانش‌آموزان به شرح ذیل است:

جدول ۱- مقایسه هدف دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس تربیت بدنی و ورزش  
(پاسخ موافق و کاملاً موافق)

ردیف	اهداف اصلی	متغیر		پسر		دختر		کل	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	رشد فردی	۲۲۳	۸۴/۴۶	۱۶۱	۸۴/۲۹	۳۸۴	۸۴/۳۷		
۲	سازگاری و انطباق محیطی	۱۲۱	۴۵/۸۳	۸۹	۴۶/۵۹	۲۱۰	۴۶/۲۰		
۳	تعامل اجتماعی	۱۸۹	۷۱/۵۹	۱۲۸	۷۶/۰۱	۳۱۷	۷۳/۸		

جدول ۲- مقایسه میزان موافقت دانش‌آموزان پسر و دختر با اهداف جزئی از فعالیت در کلاس تربیت بدنی

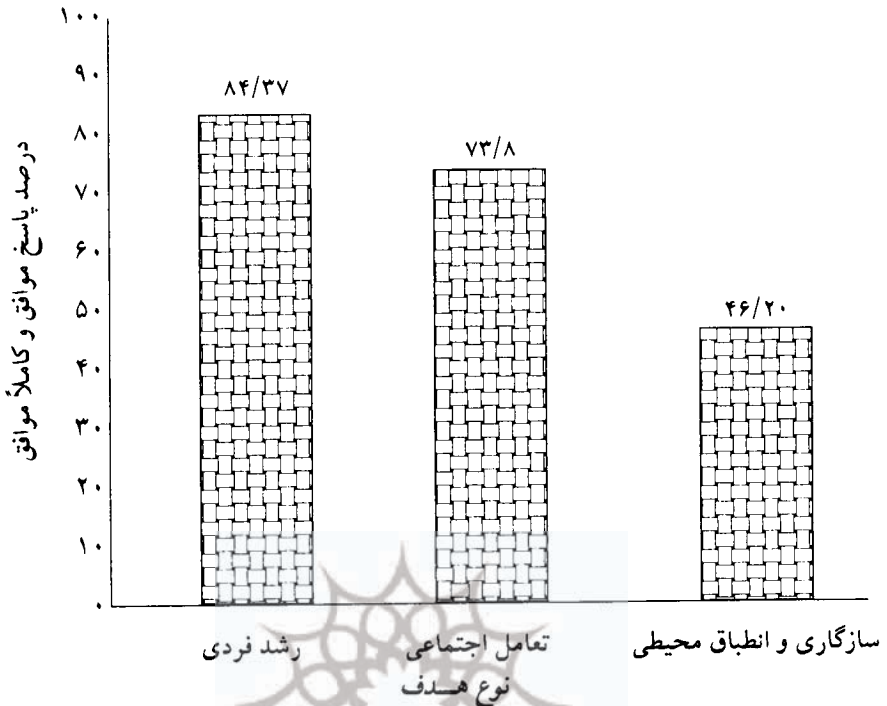
هدف اصلی	اهداف فرعی	متغیر		پسر		دختر		کل	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
رشد فردی	کارایی فیزیولوژیک	۲۱۱	۷۹/۹۲	۱۵۴	۸۰/۶۲	۳۶۵	۸۰/۲۷		
	تعادل روانی	۲۱۲	۸۰/۳۰	۱۵۶	۸۱/۶۷	۳۶۸	۸۰/۹۸		
سازگاری و انطباق محیطی	جهت‌یابی فضایی	۱۳۰	۴۹/۲۴	۱۱۰	۵۷/۵۹	۲۴۰	۵۳/۴۱		
	دستکاری اشیاء	۱۰۵	۳۹/۷۷	۷۳	۳۸/۲۱	۱۷۸	۳۸/۹۹		
تعامل اجتماعی	ارتباط و تعامل گروهی	۱۶۶	۶۲/۸۷	۱۱۳	۵۹/۱۶	۲۷۹	۶۱/۰۱		
	مشارکت فرهنگی	۱۸۵	۷۰/۰۷	۱۳۵	۷۰/۶۸	۳۲۰	۷۰/۳۷		

۱- هدف تعادل روانی، ۲- هدف کارایی فیزیولوژیک، ۳- هدف مشارکت فرهنگی، ۴- هدف ارتباط و تعامل گروهی، ۵- هدف جهت‌یابی فضایی و ۶- هدف دستکاری اشیاء (نمودار ۲).  
مقایسه هدف دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس‌های تربیت بدنی در مدارس در سه گروه سنی دانش‌آموزان ۱۱-۱۴، ۱۴-۱۷ و ۱۷-۱۹ سال، نشان داد هدف رشد فردی در هر سه

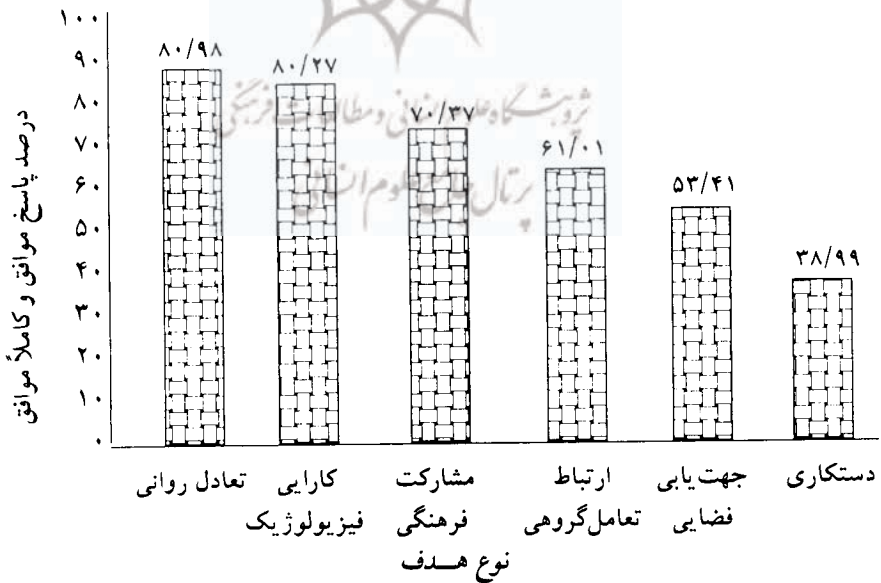
گروه سنی اولویت اصلی را دارد، ولی این تفاوت معنی دار نیست. علاوه بر این، موافقت و مخالفت والدین با ورزش دانش آموزان تأثیری بر اولویت بندی هدف آنها از فعالیت در کلاس تربیت بدنی مدارس نداشته است. مقایسه هدف دانش آموزان عضو و غیرعضو در تیم های ورزشی مدرسه نشان داد که دانش آموزان عضو تیم های ورزشی مدارس فقط در هدف رشد فردی (کارایی فیزیولوژیک و تعادل روانی) با دانش آموزان گروه دیگر تفاوت دارند و مانند سایر گروه های سنی، هدف تعامل اجتماعی و سازگاری و انطباق محیطی در اولویت های بعدی قرار داشت، ولی این اولویت معنی دار نبود. مقایسه هدف دانش آموزان عضو و غیرعضو در کانون های ورزشی نشان داد که دانش آموزان عضو این کانون ها فقط در هدف رشد فردی (کارایی و فیزیولوژیک و تعادل روانی) با دانش آموزان گروه دیگر تفاوت دارند. اگر چه مانند سایر گروه های سنی، هدف تعامل اجتماعی و سازگاری و انطباق محیطی در اولویت های بعدی قرار داشت، ولی این اولویت بندی معنی دار نبود. ارتباط بین فعالیت و عدم فعالیت دانش آموزان در خارج از مدرسه (در ایام عادی، تعطیل و تابستان) با هدف فعالیت در کلاس های تربیت بدنی نشان داد که رابطه معنی داری بین این متغیرها وجود دارد. به عبارت دیگر، فعالیت ورزشی دانش آموزان در این ایام، رابطه مثبت و مستقیمی با هدف رشد فردی و تعامل اجتماعی داشت. البته این رابطه بین نوع محل سکونت و اهداف دانش آموزان مشاهده نشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی





نمودار ۱- مقایسه اهداف اصلی دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس تربیت بدنی



نمودار ۲- مقایسه اهداف جزئی دانش‌آموزان از فعالیت در کلاس تربیت بدنی

## بحث و نتیجه گیری

توصیف اهداف اصلی یافته‌های تحقیق و آزمون فرضیه‌های اصلی تحقیق نشان داد اولویت اهداف دانش‌آموزان دورهٔ راهنمایی و دبیرستان از فعالیت در کلاس‌های تربیت‌بدنی (هدف رشد فردی، هدف تعامل اجتماعی و هدف سازگاری و انطباق محیطی) با نتایج تحقیق اسپیکمن (۱۹۸۷) همخوانی دارد. به عبارت دیگر، این دانش‌آموزان مانند دانش‌آموزان ژاپنی، انگلیسی و آمریکایی، هدف رشد فردی و تعامل اجتماعی را در اولویت قرار داده‌اند. این نتیجه نشان می‌دهد تفاوت‌های فرهنگی بر اهداف دانش‌آموزان باید بیشتر مورد بررسی قرار گیرد. بیشتر محققان، اولویت اول را به هدف رشد فردی داده‌اند؛ برای مثال گیل و نیدرمان (۱۹۸۵) و (۱۹۹۴)، هدف اصلی نوجوانان را در مدارس، هدف آمادگی جسمانی و حرکتی می‌دانند و دیویس (۱۹۸۹)، نیز اولویت اول را به این هدف داده‌است. ولی در اولویت‌های بعدی بین آنها تفاوت وجود دارد؛ برای مثال دیویس هدف رشد مهارتی، رشد اجتماعی و شناختی را در رتبه‌های بعدی قرار داده است. محققانی مانند والینگ و دودوا (۱۹۹۵)، رشد عاطفی - اجتماعی و سلامتی را از اهداف اصلی شرکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی تلقی می‌کنند، ولی بیتنوا و همکارانش (۱۹۹۳)، تعامل بین هدف ادراکی - حرکتی، رشد فردی و رشد اجتماعی را از اهداف اصلی دانش‌آموزان نوجوان می‌دانند. یازدی و همکارانش (۱۹۹۳) نیز هدف اصلی دانش‌آموزان را آموزش مهارت‌های حرکتی می‌دانند که با نظر بیتنوا و همکارانش (۱۹۹۳) مشابه است. به نظر می‌رسد ساختار برنامه و فعالیت تربیت‌بدنی در مدارس تا حد ممکن باید با اهداف انتخابی دانش‌آموزان هماهنگ باشد. همچنین اکثر دانش‌آموزان (پسر و دختر) تا حد قابل قبولی به هدف سازگاری و انطباق محیطی دست یافته‌اند و از مرحلهٔ مهارت‌ها و توانایی‌های ابتدایی و پایه عبور کرده‌اند و به آن راضی‌اند. شاید به همین علت این هدف در اولویت آخر قرار گرفته است. احتمالاً دورهٔ نوجوانی، زمان تمرین سازمان یافته و رسیدن به کارایی فیزیولوژیک، تعادل روانی و یادگیری فنون و راهکارهای ماهرانه است. چرا هدف سازگاری و انطباق محیطی در بین نوجوانان پسر و دختر در اولویت آخر قرار گرفته است؟ شاید آنها از اهمیت و حساسیت دستکاری و درک فضایی اطلاعاتی نداشته باشند و از طرفی به نظر می‌رسد که دانش‌آموزان به حد کافی به درجه‌ای از توانایی‌های سازگاری و انطباق محیطی

رسیده‌اند و این هدف برایشان جاذبه لازم و کافی را ندارد یا برایشان ساده و معمولی است. بررسی نوع سؤالات مربوط به هدف سازگاری و انطباق محیطی، سادگی و معمولی بودن بسیاری از توانایی‌های ابتدایی را برای اندازه‌گیری این هدف نشان می‌دهد. با اینکه احتمالاً دانش‌آموزان و بویژه دانش‌آموزان دختر از تجارب زیادی در زمینه مهارت‌های دستکاری و درک فضایی در محیط خانه و مدرسه برخوردار نیستند، ولی تسلط بر آنها را جزء اهداف مهم تلقی نمی‌کنند. به عبارت دیگر، سؤالات مربوط به اهداف رشد فردی و تعامل اجتماعی جذابیت بیشتری دارد و با شرایط سنی آنها متناسب است.

تعامل اجتماعی در بین دختران و پسران از اهمیت زیادی برخوردار است و جزء نیازهای اساسی این دوره سنی تلقی می‌شود، بنابراین کاملاً روشن و واضح است که هدف و تعامل اجتماعی در اولویت دوم قرار گیرد. یکی از اهداف مهم نوجوانان در کلاس‌های تربیت‌بدنی، برآورده کردن نیازهای اجتماعی مانند همکاری و تعاون، احساس لذت و ارزشمندی حاصل از رقابت است؛ از این رو کسب موقعیت و شخصیت اجتماعی در نزد دختران و پسران نوجوان حائز اهمیت است. بویژه اینکه در هدف رشد فردی، هدف جزئی تعادل روانی بالاترین اولویت را دارد. تعادل روانی را نیز می‌توان بخشی از هدف عاطفی - اجتماعی دانش‌آموزان برای شرکت در فعالیت‌های کلاس تربیت‌بدنی در نظر گرفت.

در این تحقیق هدف اصلی به ۶ هدف جزئی تقسیم شده است که وابستگی زیادی به همدیگر دارند. بررسی اولویت اهداف جزئی از دیدگاه دانش‌آموزان (۱- تعادل روانی، ۲- کارایی فیزیولوژیک، ۳- مشارکت فرهنگی، ۴- ارتباط و تعامل گروهی، ۵- جهت‌یابی فضایی و ۶- دستکار اشیا) نیز در تحلیل نتایج تحقیق مفید است. در هدف رشد فردی که از هدف جزئی تعادل روانی و کارایی فیزیولوژیک تشکیل شده، به دلیل ویژگی و نیازهای دوره نوجوانی ارتباط تنگاتنگ و نزدیکی با هم دارند، زیرا داشتن ویژگی‌های مناسب جسمانی و کارایی فیزیولوژیک در دست‌یابی به شرایط مثبت روانی در نوجوانان دختر و پسر از اهمیت زیادی برخوردار است. مخصوصاً اینکه نتایج جسمانی و ظاهری حاصل از مشارکت ورزشی مانند کسب قدرت، استقامت، چابکی و تعادل برای نوجوانان ملموس و عینی است. بنابراین با برآورده شدن نیازهای جسمانی در نوجوانان، نیازهای روانی و عاطفی نیز تحت پوشش قرار می‌گیرد. احتمالاً

به همین دلیل، محقق اصلی در تدوین پرسشنامه، کارایی فیزیولوژیک و تعادل روانی را جزء رشد فردی قرار داده است.

نیازهای اجتماعی به نیازهای روانی و عاطفی نزدیک است و این نتایج نشان می‌دهد که هدف تعامل عاطفی - اجتماعی در مدارس بسیار مهم است، زیرا بخشی از این هدف در هدف جزئی تعادل روانی مربوط به رشد فردی نهفته است. اولویت هدف تعامل اجتماعی بعد از هدف رشد فردی بیانگر اهمیت این هدف جزئی در دانش‌آموزان است. یکی از نیازهای مهم دوره نوجوانی، مشارکت فرهنگی است که دختران و پسران به آن توجه زیادی دارند. هدف جزئی مشارکت فرهنگی اولویت سوم را در بین اهداف جزئی دارد. حرکت، یک زبان عمومی است و به برقراری ارتباط بین اشخاص و آشنایی با فرهنگ دیگران کمک می‌کند. احتمالاً برآوردن این نیازها، دانش‌آموزان را به انتخاب هدف جزئی مشارکت فرهنگی ترغیب می‌کند.

هدف جزئی بعدی، ارتباط و تعامل گروهی است که در نزد دختران و پسران اولویت چهارم را دارد، ولی پسران اولویت بیشتری به هدف جزئی ارتباط و تعامل گروهی داده‌اند. به نظر می‌رسد پسران به دلیل اینکه بیشتر از دختران به بازی و ورزش می‌پردازند یا به گفته کرول (۱۹۹۷)، پسران بیشتر از دختران به تربیت بدنی علاقه‌مندند، یقیناً برای نوجوانان پسر موقعیت بیشتری فراهم است و در نتیجه مهارت بیشتری هم کسب می‌کنند. آنها در محیط‌های ورزشی به نیازهایشان بهتر جواب می‌دهند و احساس رضایت می‌کنند و شاید آثار و نتایج ارتباط اجتماعی در ورزش را می‌پسندند.

در هدف سازگاری و انطباق محیطی نیز، هدف جهت‌یابی در اولویت پنجم و دستکاری اشیاء در اولویت آخر قرار دارد. به نظر می‌رسد نوجوانان انگیزه بیشتری برای اجرای مهارت و برقراری ارتباط اجتماعی دارند. آنها احساس می‌کنند با شرکت در فعالیت‌های ورزشی، به بهبود و پیشرفت آمادگی و رشد مهارت دست می‌یابند و نسبت به دستکاری اشیاء متکی بر مهارت‌های پایه و بنیادی بوده و موفقیت در اجرای آنها برایشان لذت‌بخش نیست، سایر اهداف را ترجیح می‌دهند. بنابراین نوجوانان جهت‌یابی و دستکاری اشیاء را زیاد چالش‌انگیز نمی‌دانند. به نظر می‌رسد که دانش‌آموزان دختر و پسر دوره‌های راهنمایی و دبیرستان برخلاف دانش‌آموزان دوره ابتدایی، در سازگاری و انطباق محیطی پیشرفت‌های لازم

را کرده‌اند و هدف سازگاری و انطباق محیطی را هدف قابل توجه برای فعالیت‌های کلاس تربیت بدنی نمی‌دانند. با اینکه هدف سازگاری و انطباق محیطی در اولویت آخر قرار دارد، اما این موضوع، از اهمیت و حساسیت این هدف، بویژه در دوره پیش‌دبستانی و دبستانی نمی‌کاهد. احتمالاً اگر دانش‌آموزان از نقش بنیادی و زمینه‌ای این توانایی‌ها در رشد مهارت‌های ورزشی و آمادگی جسمانی آگاه بودند، اولویت بیشتری به آن می‌دادند.

مقایسه اهداف اصلی در بین دانش‌آموزان که عضو تیم مدرسه‌اند، نشان داد که دانش‌آموزان عضو تیم مدرسه به هدف رشد فردی اولویت بیشتری می‌دهند. چون احتمالاً این افراد با جدیت و تمرینات بیشتر به فعالیت می‌پردازند و از نتایج فیزیولوژیک و روانی فعالیت‌های ورزشی سود بیشتری برده‌اند. معمولاً توانایی مهارتی و ورزشی این افراد بالاست و چون نگرش مثبتی به حرکت و ورزش در کلاس دارند، بنابراین با ارزیابی مثبت در جهت ارتقای مهارت‌های ورزشی و آمادگی جسمانی (کارایی فیزیولوژیک) و لذت همکاری و رقابت (تعادل روانی) می‌کوشند. آنها از آمادگی جسمانی و شرکت در فعالیت‌های حرکتی و ورزشی ارزیابی مثبتی دارند، در نتیجه نسبت به دانش‌آموزان عادی اولویت بیشتری را به هدف رشد فردی می‌دهند. جالب توجه است که دانش‌آموزان عضو تیم از نظر هدف سازگاری و انطباق محیطی با سایر دانش‌آموزان تفاوت بسیار زیادی دارند. اگر چه این تفاوت تا حد بسیار نزدیکی به مرز معناداری رسید، ولی نشان داد که احتمالاً این گروه از دانش‌آموزان اهمیت بیشتری به توانایی‌های ادراکی - حرکتی می‌دهند یا به اهمیت آن آگاهند. از طرفی چون تأکید بیشتری بر آمادگی جسمانی و مهارت‌های ورزشی دانش‌آموزان تیم می‌شود، در نتیجه، براساس نظر کوف (۱۹۹۷)، تأثیر مثبتی بر آمادگی جسمانی و آمادگی مربوط به مهارت ورزشی می‌گذارد. دانش‌آموزان عضو کانون‌های ورزشی نیز به هدف رشد فردی (کارایی فیزیولوژیک و تعادل روانی) اولویت بالاتری دادند. احتمالاً دانش‌آموزان عضو تیم انتخابی مدرسه، عضو کانون‌های ورزشی نیز هستند. شاید یکی از دلایل شرکت در کانون‌های ورزشی، اهمیت آمادگی جسمانی در ورزش است. شاید دانش‌آموزانی که به دلایلی مانند مشکلات درسی، مادی، امکانات محل و توانایی ورزشی در این کانون‌ها فعالیت ندارند، نیازی به کارایی فیزیولوژیک یا رشد آمادگی جسمانی نداشته باشند.

ارتباط بین فعالیت و عدم فعالیت ورزشی دانش‌آموزان در ایام تعطیل و تابستان و انتخاب اهداف اصلی نشان می‌دهد دانش‌آموزانی که در این ایام فعالیت می‌کنند، به هدف رشد فردی و تعامل اجتماعی اولویت بیشتری می‌دهند. دانش‌آموز با ورزش در ایام تعطیل و تابستان علاوه بر اینکه به تقویت جنبه رشد فردی می‌پردازد، بلکه در تلاش برای جبران جدایی و فاصله خود از محیط اجتماعی و گروهی مدرسه است؛ بنابراین انگیزه و نیاز به گروه و فعالیت‌های گروهی در ایام تعطیل و تابستان نیز احساس می‌شود، چون در این ایام نوجوانان از هم دور می‌شوند. احتمالاً دانش‌آموزانی که در خود نیازهای اجتماعی را بیشتر حس کرده و از ارضای این نیاز رضایتمندتر می‌شوند، در ایام عادی، خارج از محیط مدرسه نیز به بازی و ورزش خود ادامه می‌دهند و در نتیجه افزایش این تعاملات، علاقه‌مندی بیشتری نیز در آنها به بازی و ورزش ایجاد خواهد شد.

## منابع و مآخذ

- ۱- اداره کل تربیت بدنی. «اهمیت تربیت بدنی در مدارس». وزارت آموزش و پرورش. چاپ اول. ۱۳۶۳.
- ۲- پویانفرد، علیرضا و معینی، سیدهاشم. «راهنمایی تدریس تربیت بدنی در مدارس متوسطه». اداره کل تربیت بدنی آموزش و پرورش. چاپ اول. ۱۳۷۱.
- ۳- رضائی نژاد، رحیم. جزوه درسی تربیت بدنی در مدارس. دانشگاه گیلان. ۱۳۷۸.
- ۴- مشرف جوادی، بتول. «تربیت بدنی و ورزش در مدارس». مرکز نشر دانشگاهی تهران. چاپ اول. ۱۳۶۸.
- ۵- مظفری، سیدامیراحمد. «نگرش سنجی در تربیت بدنی و ورزش». مقاله چاپ نشده. دانشگاه تربیت معلم. ۱۳۸۰.
- ۶- معاونت مطالعات. «اولین کنگره علمی ورزش مدارس کشور». اداره کل تربیت بدنی. وزارت آموزش و پرورش. چاپ‌های اول و دوم. ۷۳-۱۳۷۲.
- ۷- معاونت مطالعات. «مجموعه مقالات دومین کنگره علمی ورزش مدارس». اداره کل تربیت بدنی. وزارت آموزش و پرورش. ۱۳۷۶.

- ۸- نبوی، محمد و ذکایی، محمود. «روش تدریس تربیت‌بدنی در مدارس». سمت، چاپ اول. ۱۳۷۱.
- ۹- نیری، مصطفی. «اصول آموزش و پرورش برای مدارس ابتدایی و راهنمایی». دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی تهران. ۱۳۵۷.
- ۱۰- هارو، آناهیتا. «طبقه‌بندی هدف‌های حیطه روانی - حرکتی». ترجمه علیرضا کیامنش، دفتر امور کمک آموزشی و کتابخانه‌ای. ۱۳۶۵.
- 11- Auwelle, Vanden . "Psychology for Physical Educator", Human Kinetics. 1999.
- 12- Blitzer, L.E. "A Qualitative Case Study of Student, Perception of Experiences in a sport skill case". Thesis, 1994.
- 13- Bresson, E Wild, B. "The Importance of Selected aims of Physical Education and Percieved need for Knowledge Professionals in Black Education". JOPERD, 1998, 11(1), PP: 1-17.
- 14- Burnett, Van & Tonder . "The Experience and Perception of Physical Education by Children in Venda Schools". JOPERD. 1990, 13(1), PP:9-19.
- 15- Chen, A. "Student Interest in Physical Activities in a Secondary Physical Education Curriculum". Research Quarterly for exercise and sport. 1996, 67(4), PP: 424-432.
- 16- Grant, B. "Intergraduate Sport into the Physical Education Curriculum in Newzealan Secondary Schools". Quest. 1992, 44(3), PP:304-316.
- 17- Hellison, R. "Goals and Strategies for Teaching Physical Education". Human Kinetics. 1991.
- 18- Jewett, A. " Paticipant Purposes of Engaging in Physical Activity". Adelphy. ALESEP 85 World Sport Conference. 1985.
- 19- Lidor, R. "On Becoming a Thinker-Learner :Instructions of and

Integrated approach". Physical Educator, 2000, 57(1). PP:14-12.

20-Mccormack, A. "Classroom Management Problems :Strategies & Influences in Physical Education". European Physical Education Review. 1997, 3(2), PP:102-105.

21-Nettleton, B. "Children's needs and Physical Activities". Australian Journal for health, Physical Education and recreation. 1980, 88, PP:28-36.

22-Steinhardt, Jewett and Mulian ."An Analysis of the Purposes for Engaging in Physical Activity Scale" (PEPAS) as an Instruction for Exercise and Sport. 1988, V. 56. No.4, PP:339-350.

23-Undinsky, B.Flarin & et al."Evaluation Resource Handbook of Gathering". Analyzing and Reporting data.1981.

24-Walling & Duda . "Goals and their Association with beliefs about Success in and perceptions of purposes of physical education". Journal of Teaching in Physical Education. 1995, 14, PP:140-156.

25-Williams, A."Adolescent Attitudes Toward Aspect of Physical Education and involvement in Activity". Scottish Journal of Physical Education . 1987, 15(3), PP:4-12.

پروفیسر سجاد علوم انسانی و مطالعات عربی  
پرتال جامع علوم انسانی